

હજની હકીકત

- : પ્રકાશક : -

હાજી નાજી મેમોરીયલ ટ્રસ્ટ

માળી ટેકરા, આંબાયોક, ભાવનગર

ફોનનંબર : (૦૨૭૮) ૨૫૧૦૦૫૬ / ૨૪૨૩૭૪૬

... Kitab Downloaded from ...

www.hajinaji.com

● [LIKE US ON FACEBOOK](https://www.facebook.com/HajiNajiTrust) ●

www.facebook.com/HajiNajiTrust

નોંધ.....

→ વધુ કિતાબો ડાઉનલોડ કરવા માટે www.hajinaji.com પર લોગ ઓન કરો.

→ કિતાબમાં કોઈ ભૂલચૂક જણાય તો પેજની વિગત અને કિતાબનું નામ જાણ કરવા વિનંતી.

hajinajitrust@yahoo.com

હજની હકીકત

અનુક્રમણીકા

ક્રમ	ક્યાં પહોંચીને કઈ નિયત કરવી	પા.નં.
૧	મિકાતમાં પહોંચતી વખતે અને સીવેલા વસ્ત્રો ઉતારતી વખતે	૮
૨	એહરામ પહેરતી વખતે અને હજનો અહેદ કરતી વખતે	૯
૩	મિકાતમાં દાખલ થતી વખતે અને બે રકઅત નમાઝ પઢતી વખતે	૧૧
૪	તલ્બીયા કહેતી વખતે	૧૨
૫	હરમમાં દાખલ થતી વખતે અને નમાઝ પઢતી વખતે	૧૩
૬	મક્કા પહોંચતી વખતે	૧૪
૭	તવાફ અને સઈ કરતી વખતે	૧૫
૮	મકામે ઈબ્રાહીમ અ. પર નમાઝ	૧૭

	વખતે	
૯	ઝમઝમના કુવા પર પહોંચી પાણી પીતી વખતે	૧૮
૧૦	સફા અને મરવા વચ્ચે સઈ કરતી વખતે	૧૯
૧૧	મક્કાથી મિના તરફ જતી વખતે	૨૦
૧૨	અરફાતમાં રોકાતી વખતે	૨૧
૧૩	જબલે રહેમત પર ચડતી વખતે	૨૨
૧૪	નમરાની નઝદીક	૨૩
૧૫	અલમ અને નમરાની નઝદીક	૨૪
૧૬	માઝમીનથી પસાર થવા પહેલા બે રકઅત નમાઝ અદા કરતી વખતે	૨૫
૧૭	માઝમીનની દરમ્યાન પસાર થતી વખતે	૨૬
૧૮	મુઝદલફામાં કાંકરી વીણતી વખતે	૨૭
૧૯	મિનામાં શૈતાનને કાંકરી મારતી	૨૮

	વખતે	
૨૦	તકસીર (વાળ કપાવતી) વખતે	૩૦
૨૧	કુરબાની કરતી વખતે	૩૧
૨૨	મક્કા પલટતી વખતે અને તવાફે ઈફાઝા કરતી વખતે	૩૨
૨૩	હજના અરકાન (ટૂંકમાં)	૩૪

હજની હકીકત

હજની એક હકીકત છે જેને સમજ્યા વગર હજના નામ પર અને હજના સ્વરૂપમાં અંજમ પામેલી વસ્તુ એ એ તે સિવાય કંઈ નથી કે વગર કારણે રૂપિયા ખર્ચ કરવામાં આવે અને પ્રવાસની તકલીફો પણ ઉપાડવામાં આવે. અહી પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે હજના મનાસિકની ખરી હકીકતો કોણ જાણે છે ?

નિસંશય તે વિભૂતિ જે ખુદ વલીઉલ્લાહ છે અથવા તેને વિલાયતનો કંઈ હિસ્સો પ્રાપ્ત થયેલ છે, અવલિયા-એ-અલ્લાહમાંથી હ. ઈમામ ઝયનુલ આબેદીન (અ.) એ હજની હકીકતના સંબંધમાં સંપૂર્ણ વાત કહી છે.

(અહલેબયતે અદરા બેમા ફીલ બયત)

“ઘરવાળાઓજ ઘરની વાત સારી રીતે જાણે છે.”

તે સમયે જ્યારે ઈમામ ઝયનુલ આબેદીન
 (અ.) હજથી પાછા આવી રહ્યા હતા કે શીબ્લી
 (નામી એક પ્રખ્યાત સુફી) ઈમામ (અ.)ની તરફ
 આગળ વધ્યા. ઈમામ (અ.)એ એમને પૂછ્યું !
 ‘શીબ્લી, શું તમે હજ અદા કરી ?’ એમણે જવાબ
 આપ્યો, ‘જી હા! અય ફરઝંદે રસૂલ.’ ઈમામ
 (અ.)એ ફરમાવ્યું, શું તમે મિકાતમાં ઉતર્યા અને
 પરિધાન કરેલા સીવેલા કપડાઓને ઉતારીને ગુસ્લ
 કર્યું ? જવાબ દીધો, ‘હા’.

• મિકાતમાં પહોંચતી વખતે અને સીવેલા વસ્ત્રો ઉતારતી વખતે :

ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, ‘મિકાતમાં પહોંચતી વખતે આ વાતની નિયત હતી કે ગુનાહના ઓઢેલા પોશાકને ઉતારી તાબેદારીનો લિબાસ પહેર્યો?’ કહ્યું, ‘નહિ’.

ફરમાવ્યું ! ‘પોતાના સીવેલા વસ્ત્રો ઉતારતી વખતે તમે નિયત કરી હતી કે પોતાને (પોતાના આત્માને) ધોઈને ખતાઓ અને ગુનાહોથી પવિત્ર કરી રહ્યા છો?’ કહ્યું, ‘નહિ’.

ફરમાવ્યું ! ‘આ કારણે તમે ન તો મિકાતમાં ઉતર્યા છો ન પોતાના સીવેલા વસ્ત્રોથી આઝાદ થયા છો અને ન તો તમે ગુસલ કર્યું છે.’

• એહરામ પહેરતી વખતે અને હજનો અહેદ કરતી વખતે :

ત્યારપછી ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, 'શું તમે સફાઈ કરી, એહરામ પહેર્યું અને હજનો અહેદ કર્યો ?' કહ્યું, 'હા'.

ફરમાવ્યું, 'શું સ્વચ્છતા કરવામાં, એહરામ પહેરવામાં અને હજનો અહેદ કરતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે પોતાના ખુદાવંદા માટે નિર્મળ તૌબાની દોઆ થકી પોતાને (ગુનાહોથી) પવિત્ર કરી રહ્યા છો ?' કહ્યું, 'નહિ'. ફરમાવ્યું ! 'શું મોહરિમ બનતી વખતે (એહરામ પહેરતી વખતે) તમારી આ નિયત હતી કે દરેક એ વસ્તુ જેને અલ્લાહ તઆલાએ હરામ ઠરાવેલ છે પોતાના ઉપર હરામ કરો ?' કહ્યું, 'નહિ'.

ફરમાવ્યું, 'શું હજનો અહેદ કરતી વખતે તમે

એ નિયત કરી હતી કે પ્રત્યેક ગૈરે ખુદાના કરારનો ત્યાગ કરી રહ્યા છો ?' કહ્યું, 'નહિ'.

ફરમાવ્યું, 'તો આ કારણે તમે ન તો સફાઈ કરી, ન મોહરિમ બન્યા ન તમે હજનો અહદ કર્યો છે.'

• મિકાતમાં દાખલ થતી વખતે અને બે રકઅત નમાઝ પઢતી વખતે :

ત્યારબાદ ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, 'શું તમે મિકાતમાં દાખલ થઈને બે રકઅત નમાઝે એહરામ અદા કરી અને લબ્બયક કહી ?' કહ્યું, 'હા'.

ફરમાવ્યું, 'શું મિકાતમાં દાખલ થતી વખતે તમારી એ નિયત હતી કે ઝિયારત માટે ત્યાં દાખલ થયા છો ?' કહ્યું, 'નહિ'. ફરમાવ્યું, 'શું બે રકઅત નમાઝ પઢતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે શ્રેષ્ઠ અઅમાલ અને બંદાઓની ઉત્તમ નેકીના કારણે જે નમાઝ છે તેના થકી અલ્લાહની નઝદીક જઈ રહ્યા છો ?' કહ્યું, 'નહિ'.

• તલ્બીયા કહેતી વખતે :

ફરમાવ્યું, 'શું લબ્બયક બોલતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે દરેક મસઅલામાં અલ્લાહની તાબેદારીના વાયદા મુજબ વાતચીત કરશો તથા પ્રત્યેક ગુનાહોથી દૂર રહેશો અને મૌન ધારણ કરશો ?' કહ્યું, 'નહિ'.

ફરમાવ્યું, 'તો પછી ન તો તમે મિકાતમાં પ્રવેશ્ય, ન તો તમે નમાઝ પઢી અને ન તમે 'લબ્બયક' કહ્યું'.

• હરમમાં દાખલ થતી વખતે અને નમાઝ પઢતી વખતે :

ત્યારપછી ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું અય શીબ્લી! ‘શું તમે હરમમાં પ્રવેશ્યા, કાબાને જોયો અને નમાઝ પઢી ?’ કહ્યું, ‘હા’.

ફરમાવ્યું, શું હરમમાં પ્રવેશતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે દરેક એ નિંદા (ગીબત)ને જે તમે ઈસ્લામી બંધારણ ધરાવતા મુસલમાનોના સિલસિલામાં કરી છે તેને તમારા ઉપર હરામ કરી રહ્યા છો ?’ કહ્યું, ‘નહિ’.

• મક્કા પહોંચતી વખતે :

ફરમાવ્યું, 'શું મક્કા પહોંચતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે આ પ્રવાસથી તમારો મુલ ઉદ્દેશ માત્ર અલ્લાહ (નો રાજીપો મેળવવો) છે ?'

ફરમાવ્યું, માટે ન તો તમે હરમમાં પ્રવેશ્ય, ન તમે કાબાને જોયું અને ન તો નમાઝ પઢી.'

• તવાફ અને સઈ કરતી વખતે :

ત્યારપછી ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, 'શું તમે અલ્લાહના ઘરનો તવાફ કર્યો, અરકાનને સ્પર્શ કર્યો અને સઈ કરી ?' કહ્યું, 'હા'.

ફરમાવ્યું, 'શું સઈ કરતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે (શયતાન અને નફ્સે અમ્મારાની દુષ્ટતા (શરથી) અલ્લાહની પનાહમાં જઈ રહ્યા છો ?' અને 'એ અલ્લાહ જે ભેદોને જાણવાવાળો છે આ વાતથી વાકેફ છે ?' કહ્યું, 'નાહિ'. ફરમાવ્યું, 'તો પછી ન તો તમે અલ્લાહના ઘરનો તવાફ કર્યો છે, ન અરકાનને સ્પર્શ્યા છો અને ન તો તમે સઈ કરી છે.'

ફરી ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, 'અય શીબ્લી! એ બતાવો કે શું તમે હજરે અસ્વદથી મુસાફો કર્યો (હાથ લગાડીને ચૂમ્યો) ? અને શું તમે મકામે ઈબ્રાહીમ (અ.) પર ઉભા રહ્યા અને ત્યાં બે

રકઅત નમાઝ પઢ્યા ?

કહ્યું, 'હા'.

આ મૌકા પર ઈમામ (અ.)એ અફ્સોસ સાથે દર્દ ભર્યો ઉંચો અવાઝ બલંદ કર્યો અને નઝદીક હતું કે દુનિયાથી વિદાય થઈ જાય.

ત્યારપછી ફરમાવ્યું, આહ! આહ! 'તે શખ્સ કે જે હજરે અસ્વદને મુસાફો કરે દર હકીકત અલ્લાહ તઆલાથી મુસફો કરે છે. તો અય શીબ્લી! યાદ રાખો ! આ કાર્યના અજાને કે જેની ઘણીજ મહત્વતા છે બરબાદ ન કરો અને ગુનાહગારોની જેમ (અલ્લાહના હુકમોની) વિરોધતા અને પ્રતિબંધિત કામોને અંજામ આપવા થકી અલ્લાહથી મુસાફા (અને બંદગીના અહદ)ના મૂલ્યો ખોઈ ન દો.'

• મકામે ઈબ્રાહીમ અ. પર નમાઝ વખતે :

ત્યારબાદ ફરમાવ્યું, 'શું મકામે ઈબ્રાહીમ (અ.) પર ક્યામ સમયે તમારી આ નિયત હતી કે સંપૂર્ણ અનુસરણ અને દરેક ગુનાહથી વિરોધતાના ઈરાદાથી (આ જગ્યા પર) ક્યામ કરી રહ્યા છો ?'

કહ્યું, 'નહિ'.

ફરમાવ્યું, 'શું મકામે ઈબ્રાહીમ (અ.) પર બે રકઅત નમાઝ અદા કરતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે હ. ઈબ્રાહીમ (અ.)ની નમાઝ અદા કરીને એવી નમાઝ થકી દર હકીકત શયતાનના નાકને ઝમીન પર રગડી રહ્યા છો ?'

કહ્યું, 'નહિ'.

ફરમાવ્યું, 'આ લીધે ન તો તમે હજરે અસ્વદને મુસાફો કર્યો છે અને ન મકામે ઈબ્રાહીમ (અ.) પર ક્યામ કર્યો છે અને ન ત્યાંની બે રકઅત નમાઝને હકીકતમાં અદા કરી છે.'

• ઝમઝમના કુવા પર પહોંચી પાણી પીતી
વખતે :

ત્યારપછી ફરમાવ્યું, ‘શું તમે ઝમઝમના કુવા
પર ગયા અને તેનું પાણી પીધું ?’

કહ્યું, ‘હા’.

ફરમાવ્યું, ‘ શું એ સમયે તમારી આ નિય્યત
હતી કે સત્યના અનુસરણ (હકની ઈતાઅત)ના
નઝદીક પહોંચી રહ્યા છો અને ગુનાહોથી પરહેઝ
કરી રહ્યા છો ?’

કહ્યું, ‘નાહિ’.

ફરમાવ્યું, ‘આ કારણે ન તો તમે ઝમઝમના
કુવાના નઝદીક પહોંચ્યા અને ન તો તમે તેનું
પાણી પીધું છે.

• સફા અને મરવા વચ્ચે સઠ કરતી વખતે:

ત્યારપછી ફરમાવ્યું, શું તમે સફા અને મરવાના દરમિયાન સઠ કરી, ચાલ્યા અને આવ-જા કરી ?’

કહ્યું, ‘હા’.

ફરમાવ્યું, ‘શું એ સમયે તમારી એ નિયત હતી કે તમે ખુદ અને ઉમેદની વચ્ચે છો ?’

કહ્યું, ‘નહિ’.

ફરમાવ્યું, ‘માટે તમે ન તો સફા અને મરવાના દરમિયાન સઠ કરી, ન ચાલ્યા અને ન આવ-જા કરી છે’.

• મક્કાથી મિના તરફ જતી વખતે :

પછી ફરમાવ્યું, 'શું (મક્કાથી) મિનાની તરફ નીકળ્યા ?'

કહ્યું, 'હા'.

ફરમાવ્યું, 'શું એ વખતે તમારી આ નિયત હતી કે લોકોને પોતાની જાભથી, વિચાર સરળીથી અને પોતાના હાથ (ની બદી)થી સુરક્ષિત રાખશો?'

કહ્યું, 'નાહિ'.

ફરમાવ્યું, 'માટે તમે (મક્કાથી) મિનાની તરફ નથી નીકળ્યા. ત્યારપછી ફરમાવ્યું, શું તમે અરફાતમાં વુકુફ કર્યો, જબલે રહેમત પર ચડ્યા, વાદીએ નમરાને ઓળખી અને અલમયલ તથા જમરાતનાં નઝદીક અલ્લાહને પુકાર્યો ?'

કહ્યું, 'હા'

• અરક્ષાતમાં રોકાતી વખતે :

ફરમાવ્યું, ‘શું અરક્ષાતનાં વુકુફના મૌકા પર તમે અલ્લાહ તઆલાની મઅરેફત (ઓળખ)નો હક અદા કર્યો અને ઈલાહી ઉલુમો (આકાશી જ્ઞાનો અને શિક્ષણો) અને મઆરિફ (જ્ઞાનનાં પ્રકાર)ને સમજ્યા ?’ અને તમે આ વાતને જાણી કે સંપૂર્ણ અસ્તિત્વની સાથે ખુદની કુદરતનાં કબજામાં છો ? અને એ અલ્લાહ તમારા કાર્યોના ભેદો અને તમારા અંતઃકરણોનાં ઊંડાણથી વાકેફ છે ?’

કહ્યું, ‘નાહિ’.

• જબલે રહેમત પર ચડતી વખતે :

ફરમાવ્યું, 'શું તમે જબલે રહેમત પર ચડતી વખતે આ નિયત કરી હતી કે અલ્લાહ પ્રત્યેક મોઅમીન સ્ત્રી અને પુરુષ પર રહેમત ઉતારે છે અને દરેક મુસલમાન ઔરત તથા મર્દની સહાય અને તેમનું માર્ગદર્શન કરે છે ?'

કહ્યું, 'નાહિ'.

• નમરાની નઝદીક :

ફરમાવ્યું, 'જ્યારે નમરાની નઝદીક હતા શું એ ઘડીએ તમે આ નિયત કરી હતી કે જ્યાં સુધી તમે પોતે (વાણી અને વર્તન બંને થકી) અલ્લાહના અમ્રબિલ મઅરૂફ (નેકીની આજ્ઞા) અને નહિ અનિલ મુન્કર (બૂરાઈથી બચવાની ચેતવાણી)ને માન્ય નહિ રાખો તમારા અમ્ર વ નહિ (બાબતના ઉપદેશો)ની અન્યો પર અસર નહિ પડે ?'

કહ્યું, 'નહિ'.

• અલમ અને નમરાની નઝદીક :

ફરમાવ્યું, 'શું અલમ અને જમરાત (હરામની નિશાનીઓ છે જે નમરાનાં પહાડ પર લગાડેલી છે)ની નઝદીક વિસામાંનાં સમયે તમારી આ નિયત હતી કે તેઓ બંને તમારી આધિનતાનાં સાક્ષી છે અને અલ્લાહના ફરમાનનાં તાબેદાર અને ફરિશ્તાઓની સાથે તમારી સુરક્ષા કરવાવાળા છે ?' કહ્યું, 'નાહિ'

ફરમાવ્યું, 'તો પછી તમે ન તો અરક્ષાતમાં વુકુફ કર્યો છે, ન જબલે રહેમત પર ચડ્યા છો, ન નમરાને ઓળખો છો, ન જમરાતની પાસે વુકુફ કર્યો છે અને ન તો અલ્લાહને પોકાર્યો છે.'

• માઝમીનથી પસાર થવા પહેલા બે રકઅત નમાઝ અદા કરતી વખતે :

ત્યારપછી ફરમાવ્યું, ‘શું તમે બે અલમો (અરફાત અને મશઅર અને મક્કા તથા મિનાના દરમિયાન આવેલ બે ખીણો છે જેને “માઝમીન” પણ કહેવામાં આવે છે)ની વચ્ચેથી પસાર થયા છો?’ અને “પસાર થવા પહેલા બે રકઅત નમાઝ અદા કરી ?’ અને ‘શું તમે મુઝદલફાની ધરતી પર ચાલ્યા અને ત્યાંથી કાંકરીઓ વીણી ?’ અને ‘શું તમે મશઅરૂલ હરામથી પસાર થયા ?’ કહ્યું, ‘હા’.

ફરમાવ્યું, ‘શું બે રકઅત નમાઝ પઢતી વખતે તમે આ નિચ્ચત કરી હતી કે આ નમાઝે શુક્ર છે જે દસમી રાતમાં અદા કરવામાં આવે છે અને દરેક મુશ્કેલીને દુર કરે છે તથા બધા કામોને સરળ બનાવી દે છે ?’ કહ્યું, ‘નાહિ’.

• માઝમીનની દરમ્યાન પસાર થતી વખતે:

ફરમાવ્યું, 'શું બે અલમોની વચ્ચે ચાલતી વખતે અને જમણી અથવા ડાબી બાજુની દિશાઓ તરફ ફરી ન જવાનો ખ્યાલ રાખતા સમયે તમારી આ નિયત હતી કે દીને હક (નાં શિક્ષણનાં તકાજઓને નજરઅંદાજ કરી તેના)થી જમણી અથવા ડાબી દિશાએ ફરી નહિ જવ, ન પોતાના દિલથી, ન પોતાની જીભથી અને ન તો પોતાના શરીરનાં અવયવો થકી ?' કહ્યું, 'નહિ'.

• મુઝદલફામાં કાંકરી વીણતી વખતે :

ફરમાવ્યું, શું મુઝદલફાની જમીન પર ચાલતી વખતે અને કાંકરીઓ વીણતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે પ્રત્યેક ગુનાહ અને નાદાનીને પોતાનાથી દૂર કરી દેશો અને દરેક ઈલ્મ તથા અમલને પોતાના માટે નક્કર અને મજબૂત બનાવશો ?' કહ્યું, 'નહિ'. ફરમાવ્યું શું મશરૂઅલ હરામથી પસાર થતી વખતે તમારી નિયત આ હતી કે પોતાના અંતઃકરણને સદાચરણ (તકવા) અને અલ્લાહ તઆલાનાં ખૌફનું વર્ણન કરનાર બનાવશો ?

કહ્યું, 'નહિ'.

ફરમાવ્યું, માટે તમે ન તો બે અલ્મોથી પસાર થયા, ન ત્યાંની બે રકઅત નમાઝ પઢી, ન મુઝદલફાની જમીન પર ચાલ્યા, ન ત્યાંથી કોઈ કાંકરી ઉપાડી અને ન તો મશરૂઅલ હરામથી

પસાર થયા છો ?

ત્યારબાદ ફરમાવ્યું, અય શીબ્લી ! શું તમે મિના પહોંચી રમીએ જમરાત (કાંકરીઓ મારવાનો અમલ) કર્યો ? માથાના વાળ કાપ્યા ? કુરબાની કરી ? મસ્જિદે ખીફ્માં નમાઝ અદા કરી? મક્કા પાછા આવ્યા ? અને તવાફ્ ઈફ્ઝા (આ એક હજ અને ઝિયારતનો તવાફ્ છે. તેને ઈફ્ઝાનાં સમયે અંજમ આપવામાં આવે છે) શું તમે બજાવી લાવ્યા ?' કહ્યું 'હા'.

• મિનામાં શૈતાનને કાંકરી મારતી વખતે :

ફરમાવ્યું, 'શું મિના પહોંચીને કાંકરીઓ મારતી વખતે તમારી આ નિય્યત હતી કે પોતાની આશાઓ સુધી પહોંચી ગયા છો અને અલ્લાહ તઆલાએ તમારી દરેક હાજત (માંગણીઓ)ને પૂરી કરી દીધી છે ?' કહ્યું, 'નહિ'.

ફરમાવ્યું, 'શું કાંકરીઓ મારતી વખતે તમારી આ નિય્યત હતી કે તમે પોતાના શત્રુ ઈબ્લીસને મારી રહ્યા છો ?' અને 'તમે પોતાની કદર કરવા યોગ્ય હજને પરિપૂર્ણ કરીને શયતાનની નાફરમાની કરી છે ?' કહ્યું, 'નહિ'.

• તકસીર (વાળ કપાવતી) વખતે :

ફરમાવ્યું, 'શું માથાના વાળ કાપતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે બધી બૂરાઈઓ અને માનવીઓ પર ઝુલ્મ કરવાથી પાક થઈ રહ્યા છો?' અને 'માના ઉદરમાંથી જન્મતા દિવસની જેમ ગુનાહોથી પાક થઈ રહ્યા છો?' કહ્યું, 'નહિ'.

• કુરબાની કરતી વખતે :

ફરમાવ્યું, 'શું કુરબાની કરતી વખતે તમારી આ નિયત હતી કે તકવા અને પરહેઝગારીની હકીકતનો સહારો લઈ લોભ લાલસાનું ગળું ટૂંપી રહ્યા છો ? અને હ. ઈબ્રાહીમ (અ.)ની સુન્નત પર અમલ કરી રહ્યા છો જેમણે પોતાના ફરઝંદ હ. ઈસ્માઈલ (અ.) જેવા જીગરનાં મેવા અને આત્મવિશ્રાંતનું માથું કાપીને પોતાના પછી આવનારા લોકો માટે અલ્લાહની નઝદીકી (કુર્બ) અને તેની બંદગીની સુન્નતનો પાયો નાખ્યો ?'

કહ્યું, 'નાહિ'.

• મક્કા પલટતી વખતે અને તવાફે ઇફ્ફાઝા કરતી વખતે :

ફરમાવ્યું, 'શું મક્કા પાછા ફરતી વખતે અને તવાફે ઇફ્ફાઝા કરતી વખતે તમે આ નિયત કરી હતી કે અલ્લાહ તઆલાની કૃપાઓથી (લાભ ઉપાડીને) હવે તેની ઈતાઅત અને બંદગી માટે પાછા પલટીને આવ્યા છો ?' અને 'તેની દોસ્તીનો સહારો લીધો છે તેમજ એના વાજિબાતને અદા કર્યા છે અને અલ્લાહની નઝદીક પહોંચી ગયા છો?' કહ્યું, 'નાહિ'.

તે વખતે ઈમામ ઝયનુલ આબેદીન (અ.)એ એમણે ફરમાવ્યું...

'માટે ન તો તમે મિના પહોંચ્યા ન તમે રમીએ જમરાતને અંજામ આપ્યું, ન માથાના વાળ કપાવ્યા, ન કુરબાની કરી, ન મસ્જિદે ખીફ્માં

નમાઝ અદા કરી, ન તવાફે ઈફાઝા અંજમ આપ્યો
 અને ન તો અલ્લાહનાં નઝદીક પહોંચ્યા છો.
 પાછા વળો કે દર હકીકત તમે હજને અદા નથી
 કરી. શીબ્લી હજ અને એના મનાસીક પર
 અમલની હકીકતને સમજવામાં પોતાના
 અધૂરાપણા અને ગફલતથી સખત ગમગીન થયા
 અને ધુસ્કે ધુસ્કે રોવા લાગ્યા. ત્યારપછી તેઓ
 હજના ભેદોને સમજ્યા, શીખ્યા અને બીજે વરસે
 તેઓ મઅરેફત (ઓળખ), જાણકારી અને યકીનની
 સાથે હજ અદા કરવામાં સફળ રહ્યા.'

(નિદાએ ઈસ્લામમાંથી)

હજના અરકાન (ટૂંકમાં)

હજના અરકાન બે વિભાગમાં છે.

(અ) ઉમ્રએ તમત્તોઅ અને

(બ) હજજે તમત્તોઅ

સૌ પ્રથમ ઉમ્રએ તમત્તોઅ અંજમ આપવામાં આવે છે.

(અ) ઉમ્રએ તમત્તોઅ :

હજના અરકાનની મોટા ભાગની કિતાબોમાં ઉમ્રએ મુફરેદા પછી ઉમ્રએ તમત્તોઅ વિગતો આપી છે. ઉમ્રએ મુફરેદા મુસ્તહબ છે અને વર્ષ દરમિયાન ગમે ત્યારે થઈ શકે છે. જ્યારે ઉમ્રએ તમત્તોઅ હજની સીઝનમાં જ થઈ શકે છે. જે હજના અરકાન પહેલા દરેક હાજી માટે વાજિબ છે. ઉમ્રએ તમત્તોઅમાં પાંચ બાબતો વાજિબ છે.

૧. કોઈ એક મિકાત પરથી એહરામ બાંધવો :

જુદા જુદા સ્થળોએથી એહરામ બાંધી

શકાય. આપણા માટે અનુકૂળ સ્થળ મસ્જિદે શજરહ, જે મદીનાથી ત્રણ કિલોમીટરનાં અંતરે, મક્કા જતા રસ્તામાં આવે છે. ત્યાં પહોંચ્યા પછી મોટા અવાજે તેમજ સહીહ અરબીમાં તલ્બીયા પડવું. પછી બે રકાત નમાઝ પઢવી. સફર દરમિયાન મક્કા શહેરનાં મકાનો દેખાય ત્યાં સુધી તલ્બીયા પઢતા રહેવું. (મક્કા પહોંચ્યા પછી નહિ.) એહરામની હાલતમાં ૨૫ (પચ્ચીસ) કામો કરવા હરામ છે. જેની યાદી કિતાબોમાં છે. જો કોઈ હરામ કામ થઈ જાય તો કફ્ફારો આપવો વાજિબ છે. એહરામની હાલત દરમિયાન છત વગરની ગાડીમાં મુસાફરી કરવી જોઈએ, નહિ તો એક કફ્ફારો વાજિબ થાય છે.

૨. તવાફ્ :

(અ) (તવાફ્ની નિયતથી) વઝું કરવું, ૭ (સાત) ચક્કરો પૂરા થાય ત્યાં સુધી વઝુંની હાલતમાં બાકી

રહેવું.

(બ) હજરે અસ્વદ પાસેથી નિયત કરી તવાફ શરૂ કરવો. જો ૪ (ચાર) ચક્કર પહેલા વઝું તૂટી જાય તો ફરી વઝું કરી નવેસરથી તવાફ શરૂ કરવો. પરંતુ જો ૪ (ચાર) ચક્કર પછી વઝું તૂટે તો ફરી વઝું કરી બાકીના ચક્કરો પૂરા કરવા.

(ક) તવાફ દરમિયાન ડાબો ખભો કાબા તરફ અને મોઢું સીધું (કાબા તરફ નહિ) રાખવું જોઈએ. ખાસ કરીને વળાંકમાં ખભો ફરી ન જાય તેનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ.

(ડ) તવાફ દરમિયાન કાબાને અડકવું-ચૂમવું જોઈએ નહિ. તવાફની હદ કાબાથી ૪૫ ફૂટ છે. બની શકે ત્યાં સુધી કાબા અને મકામે ઈબ્રાહીમ વચ્ચેથી પસાર થવું. ગીર્દાનાં કારણે મકામે ઈબ્રાહીમની બહારથી તવાફ કરવાની છૂટ છે. બને તેટલા કાબાની નજીક રહેવું જોઈએ.

(ઈ) સાત ચક્કર હજરે અસ્વદ સુધી સળંગ, અટક્યા વગર, પૂરા કરવા જોઈએ. ચક્કર વધુ કે ઓછા હોવા જોઈએ નહીં.

(ઈ) હજરે ઈસ્માઈલની બહારથી તવાફ કરવો જોઈએ.

(ઉ) તવાફ દરમિયાન પડવાની કેટલીક દુઆઓ છે. પરંતુ ગીર્દાના કારણે, એકાગ્રતા ન રહે, કે ડાબો ખભો ફરી જાય તેમ લાગે તો, ઈસ્તીગ્દાર, તસ્બીહ, સલવાત, કુનુતની, મગફેરતની દુઆઓ, જે મોઢે યાદ હોય તે સતત પડ્યા કરવી. વાત કરવી કે બીજી દુઆઓ પડવી મક્ફૂહ છે. તવાફ પૂરો થયા પછી કાબાની દિવાલ-ગીલાફને ચૂમીને દુઆ કરી શકાય છે.

(૩) નમાઝે તવાફ :

તવાફ પૂરો થયા પછી મકામે ઈબ્રાહીમની પાછળ બે રક્અત નમાઝ બેહદ દિલ લગાડીને,

સાચા ઉચ્ચાર સાથે પઢવી જોઈએ.

(૪) સઠ :

સફાની પહાડી ઉપર ચારેક પગલા ચડીને, કાબા તરફ મોઢું કરીને, હથેળીઓ કાબા તરફ બંને હાથ કાન સુધી લંબાવી, નિચ્ચત કરી, સફાથી મરવાની પહાડીઓ વચ્ચે ચાલવું. મરવાની પહાડી ઉપર એક ચક્કર પૂરો થયો ગણાશે. મરવાથી સફા બીજું ચક્કર, એમ સાતમું ચક્કર મરવા ઉપર પુરૂ થશે. જતા અને પાછા ફરતા લીલી લાઈટવાળી જગ્યા (હરવલ્લા)એ ધીમેથી દોડવું મુસ્તહબ છે. દરેક વખતે સફા ઉપર પહોંચ્યા પછી બંને હથેળી કાબા તરફ રાખી અલ્લાહો અકબર કહેવું મુસ્તહબ છે. સઠ દરમિયાન વઝું, કપડાની પાકીઝગી કે સતત ચાલવું તે શર્ત નથી.

(૫) તકસીર :

સાતમું ચક્કર મરવા ઉપર પૂરૂ થાય. પછી

તકસીરની નિયતથી થોડા વાળ કે નખ કાપવા વાજિબ છે. ત્યારપછી એહરામની પાબંદીથી મુક્ત થવાય છે.

(બ) હજ્જે તમત્તોઅ :

(૧) ૮ ઝિલહજનાં હજની નિયતથી મકામે ઈબ્રાહીમ પાસે અથવા મક્કામાં એહરામ બાંધવો, તલ્બીયા કહેવી અને બે રકાત નમાઝ પઢવી. પછી અરફાત તરફ રવાના થવું જે ૨૨ કી.મી. છે.

(૨) ૯ ઝિલહજના અરફાતમાં ઝોહરથી મગરીબ સુધી (નિયત સાથે) રોકાવું વાજિબ છે.

(૩) ૧૦ ઝિલહજનાં મુઝદલફા (મશઅરૂલ હરામ)માં (નિયત સાથે) સુબહથી સૂર્યોદય સુધી રોકાવું વાજિબ છે. ત્યાંથી ૬૦ કાંકરા વીણવા. પછી મિના તરફ રવાના થવું. ત્યાં ત્રણ અરકાત છે. જમરએ અકબા (મોટા શયતાન)ને લાગે તે રીતે નિયત સાથે કાંકરા મારવા, ત્યારબાદ નિયત

સાથે કુરબાની કરવી અને નિય્યત સાથે તકસીર (મૂંડન) કરાવવું અને પછી એહરામ ઉતારીને ગુસલ કરી ચાલુ વપરાશના કપડા પહેરવા.

(૪) ૧૧ અને ૧૨ ઝિલહજા બંને દિવસે અનુક્રમે જમરએ ઉલા, વુસ્તા અને અકબાને, (નાનો, વચલો, અને મોટો શયતાન) એમ ક્રમવાર ૭, ૭ કાંકરા લાગે તેમ મારવા. બંને રાત્રે મિનામાં નિય્યત સાથે રોકાવું વાજિબ છે.

(૫) ૧૨ ઝિલહજાનાં ઝોહર પછી અને મગરીબ પહેલા મિનાથી મક્કા જવું.

(૬) તવાફે હજ (ઝિયારત) : મિનાથી મક્કા આવી કાબાનો તવાફ નિય્યતથી કરવો મકામે ઈબ્રાહીમ પાછળ બે સ્કાત નમાઝે તવાફ પડીને પછી સફા અને મરવા વચ્ચે સઈ કરવી. તવાફ અને સઈમાં અગાઉ મુજબ સાત ચક્કરો મારવા.

(૭) તવાફુન્નીસા : ની નિય્યતથી તવાફ કરવો,

મકામે ઈબ્રાહીમ પાછળ બે રકાત નમાઝ પઢવી.

: નોંધ :

- તકસીર કર્યા બાદ એહરામ ઉતાર્યા પછીના બધા અરકાન સાડા કપડામાં કરવામાં આવે છે.
- મિનામાં રોકાણ દરમિયાન, ૧૧ અને ૧૨ ઝિલહજનાં દિવસ દરમિયાન મિનાથી મક્કા જઈને તવાફે હજ અને સઈ કરી શકાય. પરંતુ રાત્રે મિના પાછા ફરી જવું વાજિબ છે.
- જો ઘણી ગીર્દા હોય તો ત્રીસ ઝિલહજ સુધી તવાફે હજ અને તવાફુન્નીસા થઈ શકે છે.